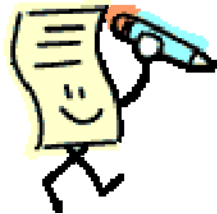

**Γραμματικά Φαινόμενα της
Γ' Δημοτικού ανά ενότητα**

Τα απίθανα μολύβια

Περιεχόμενα (ανά ενότητα)

Ενότητα 1:	4
Ενότητα 2	10
Ενότητα 3	17
Ενότητα 4	21
Ενότητα 5	24
Ενότητα 6	29
Ενότητα 7	31
Ενότητα 8	34
Ενότητα 9	37
Ενότητα 10	39
Ενότητα 11	44

*Στις ενότητες όπου τα γραμματικά φαινόμενα επαναλαμβάνονται γίνεται αναφορά της σελίδα που θα τα βρείτε στην αρχή κάθε ενότητας.

Περιεχόμενα (ανά φαινόμενο)

Σημεία στίξης: τελεία – ερωτηματικό	4
Η δομή της πρότασης: ρήμα – υποκείμενο – αντικείμενο	5
Ουσιαστικά: αριθμοί – γένη	6
Ονομαστική πτώση ουσιαστικών	6
Οριστικό άρθρο	7
Ερωτηματικές Λέξεις	7
Παράγραφος	8
Αλφαβητική σειρά	8
Τονισμός	8
Οικογένειες λέξεων	9
Κύρια ονόματα	10
Γενική πτώση ουσιαστικών	11
Επίθετα	11
Συγκριτικός Βαθμός επιθέτων	11
Ενεστότας: οριστική ενεργητικής και παθητικής φωνής	12
Βοηθητικό ρήμα «είμαι»	13
Βοηθητικό ρήμα «έχω»	13
Ονομασία συλλαβών – συλλαβισμός	14
Αντίθετες λέξεις	15
Σύνθετες λέξεις	16
Η απόστροφος	17

Αόριστο άρθρο	18
Αιτιατική πτώση ουσιαστικών	18
Κλητική πτώση ουσιαστικών	19
Σημεία στίξης: κόμμα – αποσιωπητικά	19
Συνώνυμες λέξεις	19
Κυριολεξία – Μεταφορά	20
Παρομοίωση – Διάκριση από χρονικές προτάσεις	20
Ρήματα σε –ίζω	21
Ρήματα σε –ώνω	21
Ουδέτερα ουσιαστικά	22
Το τελικό -ν	23
Τονισμός μονοσύλλαβων λέξεων ή, πού, πώς	23
Παρελθοντικοί χρόνοι: Αόριστος-Παρατατικός	24
Το ρήμα «είμαι» στον αόριστο και παρατατικό	25
Χρονικοί και Αιτιολογικοί σύνδεσμοι	26
Παραθετικά επιθέτων	26
Ελλειπτικές προτάσεις	27
Αρκτικόλεξα	27
Προσωπικές αντωνυμίες	29
Κτητικές αντωνυμίες	30
Προσωποποίηση	30
Μελλοντικοί χρόνοι: Στιγμαίος και Εξακολουθητικός Μέλλοντας	31
Προστακτική Ενεστώτα και Αορίστου	31
Σημεία στίξης: θαυμαστικό, ερωτηματικό, παύλα	32
Σύνδεση θέσης-επιχειρήματος	33
Επαυξημένες προτάσεις	33
Διάκριση οριστικού – αορίστου άρθρου	34
Διάκριση προσωπικών αντωνυμιών – άρθρων	34
Μετοχές Ενεργητικής Φωνής	35
Ομώνυμες λέξεις	36
Προστακτική αορίστου	36
Το επίθετο πολύς	37
Το επίρρημα πολύ	38
Ρήματα σε –άβω	38
Θηλυκά ουσιαστικά σε –ισσα	39
Ευθύς και πλάγιος λόγος	40
Επιφωνήματα	41
Ουδέτερα ουσιαστικά σε –είο	41
Υποκοριστικά	42
Σημεία στίξης: διπλή τελεία-εισαγωγικά	42
Υπερθετικός βαθμός επιθέτων	43
Αριθμητικά επίθετα: απόλυτα και τακτικά	44

Ενότητα 1η: «Πάλι μαζί!»

Σημεία στίξης: τελεία – ερωτηματικό	4
Η δομή της πρότασης: ρήμα – υποκείμενο – αντικείμενο	5
Ουσιαστικά: αριθμοί – γένη	6
Ονομαστική πτώση ουσιαστικών	6
Οριστικό άρθρο	7
Ερωτηματικές Λέξεις.....	7
Παράγραφος	8
Αλφαβητική σειρά	8
Τονισμός	8
Οικογένειες λέξεων	9

Σημεία Στίξης

Όταν γράφουμε, στο τέλος των λέξεων ή των προτάσεων βάζουμε κάποια σημάδια που μας βοηθούν να διαβάσουμε το κείμενο και να καταλάβουμε καλύτερα το νόημά του. Τα σημάδια αυτά λέγονται **σημεία στίξης** και είναι τα εξής:

η τελεία (.)	τα αποσιωπητικά (...)
το ερωτηματικό (;)	τα εισαγωγικά (« »)
το κόμμα (,)	η διπλή τελεία (:)
το θαυμαστικό (!)	η παύλα (-)

Η τελεία (.)

Η **τελεία** (.) χρησιμοποιείται στο τέλος μίας πρότασης που έχει ολοκληρωμένο νόημα. Σ' αυτό το σημείο σταματά για λίγο η φωνή μας. Μετά την τελεία αρχίζουμε με **κεφαλαίο γράμμα**.

Πχ: Ήρθε ο μπαμπάς. Είναι πολύ κουρασμένος.

Το ερωτηματικό (;)

Το **ερωτηματικό** (;) χρησιμοποιείται στο τέλος μιας πρότασης με την οποία ρωτάμε κάτι. Μετά το ερωτηματικό αρχίζουμε με **κεφαλαίο γράμμα** αν το νόημα της πρότασης έχει ολοκληρωθεί.

Πχ: Πού ήσουν όλη μέρα;

Αν το νόημα δεν έχει ολοκληρωθεί, συνεχίζουμε με **μικρό γράμμα**.

Πχ: Ποιος θα σβήσει τον πίνακα; ρώτησε η δασκάλα.

Η απλή πρόταση

Μια ομάδα λέξεων που μας δίνει ένα ολοκληρωμένο νόημα λέγεται **απλή πρόταση**.

πχ: *Ο Γιώργος κοιμάται.*

Η γάτα πήδηξε από το δέντρο.

Η σάκα μου είναι μεγάλη.

✓ Το Υποκείμενο

Το πρόσωπο, το ζώο ή το πράγμα που κάνει ή παθαίνει κάτι ή βρίσκεται σε μια κατάσταση λέγεται **υποκείμενο**. Για να βρούμε το υποκείμενο σε μία πρόταση κάνουμε την ερώτηση "**ποιος**;"

πχ: *Η γιαγιά πλέκει. (Ποιος πλέκει; - Η γιαγιά.)*

Το αυτοκίνητο χάλασε. (Ποιος χάλασε; Το αυτοκίνητο.)

✓ Το ρήμα

Η λέξη που φανερώνει τι κάνει, τι παθαίνει ή σε ποια κατάσταση βρίσκεται το υποκείμενο λέγεται **ρήμα**. Για να βρούμε το ρήμα σε μία πρόταση κάνουμε την ερώτηση "**τι κάνει**;"

πχ: *Η Αργυρώ διαβάζει. (Τι κάνει η Αργυρώ; - Διαβάζει.)*

Το μωρό κλαίει. (Τι κάνει το μωρό; -Κλαίει.)

Προσοχή:

Το ρήμα συμφωνεί πάντα με το υποκείμενο ως προς το πρόσωπο και τον αριθμό.

✓ Το αντικείμενο

Η λέξη που μας δείχνει πού πηγαίνει η ενέργεια του υποκειμένου λέγεται **αντικείμενο**. Για να βρούμε το αντικείμενο σε μία πρόταση κάνουμε την ερώτηση "**τι**;"

πχ: *Η Βάσω δένει τα κορδόνια της. (Τι δένει η Βάσω; - Τα κορδόνια της.)*

Ο κηπουρός ποτίζει τα λουλούδια. (Τι ποτίζει ο κηπουρός; - Τα λουλούδια.)

Θυμάμαι ότι:

- Γράφουμε πάντα με κεφαλαίο το πρώτο γράμμα κάθε πρότασης.
- Βάζουμε πάντα τελεία (.) στο τέλος μιας πρότασης.

Ουσιαστικά

Οι λέξεις που φανερώνουν πρόσωπα, ζώα, πράγματα, ενέργεια, κατάσταση ή ιδιότητα λέγονται **ουσιαστικά**.

Τα ουσιαστικά που φανερώνουν ένα ορισμένο πρόσωπο, ζώο ή πράγμα λέγονται **κύρια ονόματα**, ενώ τα ουσιαστικά που φανερώνουν όλα τα πρόσωπα, τα ζώα ή τα πράγματα του ίδιου είδους λέγονται **κοινά ουσιαστικά**.

Προσοχή: Τα κύρια ονόματα γράφονται με κεφαλαίο το αρχικό γράμμα. (πχ: Ανδρέας, Τετάρτη, Ελευσίνα, Ιούλιος, κ.α.)

✓ Τα γένη των ουσιαστικών

Τα γένη των ουσιαστικών είναι τρία: το **αρσενικό**, το **θηλυκό** και το **ουδέτερο**.

Το γένος ενός ουσιαστικού μπορούμε να το ξεχωρίσουμε από το άρθρο.

ο ήλιος ⇔ αρσενικό

η σκάλα ⇔ θηλυκό

το νερό ⇔ ουδέτερο

✓ Οι αριθμοί των ουσιαστικών

Τα ουσιαστικά έχουν δύο αριθμούς: τον **ενικό** και τον **πληθυντικό**. Όταν μιλάμε για **ένα** πρόσωπο, ζώο ή πράγμα χρησιμοποιούμε τον ενικό αριθμό, ενώ όταν μιλάμε για **πολλά** πρόσωπα, ζώα ή πράγματα χρησιμοποιούμε τον πληθυντικό αριθμό (ο αγρότης, οι αγρότες).

Η ονομαστική πτώση

Οι διάφορες μορφές που παίρνει το ουσιαστικό όταν κλίνεται λέγονται **πτώσεις** και είναι τέσσερις: η **ονομαστική**, η **γενική**, η **αιτιατική** και η **κλητική**.

Για να βρεις τα ουσιαστικά που είναι σε **ονομαστική πτώση**, απάντησε στην ερώτηση «**ποιος; ποια; ποιοι; ποιες;**»

Πχ: Ποιος γαβγίζει; Ο σκύλος.

Ποια τραγουδάει; Η αδερφή μου.

Ποιοι παίζουν; Τα παιδιά.

Τα άρθρα της ονομαστικής

Γένος	Ενικός Αριθμός	Πληθυντικός Αριθμός
αρσενικό	ο δρόμος	οι δρόμοι
θηλυκό	η θάλασσα	οι θάλασσες
ουδέτερο	το μολύβι	τα μολύβια

Το οριστικό άρθρο

Οι λεξούλες **ο, η, το, οι**, τα που μπαίνουν μπροστά από τα ουσιαστικά για να δείξουν το γένος τους λέγονται **οριστικά άρθρα**. Τα οριστικά άρθρα δηλώνουν ένα ορισμένο πρόσωπο, ζώο ή πράγμα ή κάτι άλλο γνωστό.

πχ: Ο δρόμος είναι στενός. (ο συγκεκριμένος δρόμος)

Κλίση οριστικού άρθρου

Πτώσεις	Ενικός Αριθμός			Πληθυντικός αριθμός		
Ονομαστική	ο	η	το	οι	οι	τα
Γενική	του	της	του	των	των	των
Αιτιατική	το(ν)	τη(ν)	το	τους	τις	τα
Κλητική	-	-	-	-	-	-

Προσοχή: η - οι

Βάζουμε "η" όταν μιλάμε για **ένα** αντικείμενο (πχ: η τσάντα).

Βάζουμε "οι" όταν μιλάμε για **πολλά** αντικείμενα (πχ: οι τσάντες, οι δρόμοι).

Προσοχή: της - τις

Βάζουμε "της" όταν μιλάμε για **ένα** αντικείμενο (πχ: της τσάντας).

Βάζουμε "τις" όταν μιλάμε για **πολλά** αντικείμενα (πχ: τις τσάντες).

Προσοχή: Τα άρθρα το(ν) και τη(ν) διατηρούν το τελικό -ν όταν η επόμενη λέξη αρχίζει από φωνήεν ή από κ, π, τ, ξ, ψ, μπ, ντ, γκ, τσ, τζ.

πχ: τον κήπο, την μπάλα αλλά: το χρόνο, τη ζυγαριά

Ερωτηματικές Λέξεις

Όταν θέλουμε να ρωτήσουμε κάτι, γράφουμε πάντα με **κεφαλαίο** το αρχικό γράμμα και βάζουμε **ερωτηματικό** στο τέλος της ερώτησης. Οι πιο συνηθισμένες ερωτηματικές λέξεις είναι οι εξής:

- ποιος;
- πόσος;
- πόσο;
- πώς;
- πού;
- πότε;
- τι;
- γιατί;

Παράγραφος

Όταν θέλουμε να μιλήσουμε για κάτι διαφορετικό, όταν δηλαδή αλλάζει το νόημα του κειμένου, αλλάζουμε **παράγραφο**.

Για να αλλάξουμε παράγραφο, αρχίζουμε να γράφουμε σε ξεχωριστή σειρά, και μάλιστα λίγο πιο μέσα, αφήνοντας ένα μικρό κενό (όσο είναι το δαχτυλάκι μας) στην αρχή της νέας παραγράφου.

Το σύμβολο της παραγράφου είναι §.

Αλφαβητική Σειρά

Στα λεξικά, στις εγκυκλοπαίδειες, στις ατζέντες, στους καταλόγους κ.α. οι λέξεις ή τα ονόματα δε γράφονται τυχαία αλλά κατά **αλφαβητική σειρά**, δηλαδή σύμφωνα με τη σειρά των γραμμάτων του ελληνικού αλφαβήτου. Πρώτα γράφονται οι λέξεις που αρχίζουν από άλφα, μετά αυτές που αρχίζουν από βήτα κ.λπ.

πχ: αγόρι, βιβλίο, γόμα, δέντρο

Τονισμός

Σε κάθε λέξη που έχει δύο ή περισσότερες συλλαβές υπάρχει μια συλλαβή που προφέρεται πιο δυνατά από τις άλλες. Η συλλαβή αυτή παίρνει ένα σημάδακι που λέγεται **τόνος** (´).

Ποιες λέξεις τονίζονται;

- ✓ Κάθε λέξη που έχει δύο ή περισσότερες συλλαβές παίρνει τόνο.
Πχ: δένω, παραμόθι
- ✓ Καμιά πολυσύλλαβη λέξη δεν τονίζεται πιο πάνω από την προπαραλήγουσα.
Πχ: ερώτηση

Προσοχή: Οι λέξεις που τονίζονται στην προπαραλήγουσα παίρνουν δύο τόνους όταν συνοδεύονται από τους αδύνατους τύπους της προσωπικής αντωνυμίας. (βλ. ενότ. 6)

Πχ: Πήγαινε στο δωμάτιό σου.

Ποιες λέξεις δεν τονίζονται;

- ✓ Οι **μονοσύλλαβες** λέξεις δεν τονίζονται.
Πχ: *και, τι, το, θα, για, φως*
Εξαιρούνται: Οι **ερωτηματικές** λέξεις «πού» και «πώς», οι φράσεις «**πού και πού**» και «**πώς και πώς**» και ο διαζευκτικός σύνδεσμος «ή».
- ✓ Οι λέξεις που έχουν δύο φωνήεντα αλλά **προφέρονται σε μία συλλαβή**.
Πχ: *μια, πια, πιο, ποιος, γιος*
- ✓ Οι λέξεις που γράφονται ολόκληρες με **κεφαλαία** γράμματα.
Πχ: *ΑΘΗΝΑ, ΙΣΟΤΗΤΑ*

Πού μπαίνει ο τόνος;

- ✓ Ο τόνος μπαίνει πάνω από φωνήεντα, ποτέ πάνω από σύμφωνα.
Πχ: *κοπάδι, λαγός*
- ✓ Όταν το πρώτο γράμμα μιας λέξης είναι κεφαλαίο, ο τόνος μπαίνει αριστερά και πάνω από το κεφαλαίο γράμμα.
Πχ: *Ήρα, Άννα*
- ✓ Στους διφθόγγους ο τόνος μπαίνει πάνω από το πρώτο φωνήεν.
Πχ: *νεράιδα, κορόιδο, κελάηδησε*
- ✓ Στους καταχρηστικούς διφθόγγους ο τόνος μπαίνει πάνω από το δεύτερο φωνήεν. Πχ: *δουλειά, πιάνω, μοιάζω*
- ✓ Στους συνδυασμούς **αυ** και **ευ** ο τόνος μπαίνει πάνω από το δεύτερο φωνήεν.
Πχ: *αύριο, εύκολα*
- ✓ Στα δίψηφα φωνήεντα ο τόνος μπαίνει πάνω από το δεύτερο φωνήεν.
Πχ: *είμαι, λουλούδι, παίρνω, οίνος*

Οικογένειες Λέξεων

Όλες οι λέξεις, παράγωγες και σύνθετες, που γίνονται από μία λέξη λέγονται συγγενικές λέξεις. Οι συγγενικές λέξεις αποτελούν όλες μαζί μια οικογένεια λέξεων.

Πχ:

ψάρι	
Παράγωγες λέξεις	Σύνθετες λέξεις
<i>ψαρεύω</i>	<i>ψαραγορά</i>
<i>ψαράς</i>	<i>ψαρόσουπα</i>
<i>ψάρεμα</i>	<i>ψαροπούλι</i>
Οικογένεια λέξεων	

Ενότητα 2η : «Στο σπίτι και στη γειτονιά»

Κύρια ονόματα	10
Γενική πτώση ουσιαστικών	11
Επίθετα.....	11
Συγκριτικός Βαθμός επιθέτων	11
Ενεστώτας: οριστική ενεργητικής και παθητικής φωνής.....	12
Βοηθητικό ρήμα «είμαι»	13
Βοηθητικό ρήμα «έχω»	13
Ονομασία συλλαβών – συλλαβισμός	14
Αντίθετες λέξεις.....	15
Σύνθετες λέξεις.....	16
Οικογένειες λέξεων	9

Κύρια ονόματα

Τα ουσιαστικά που φανερώνουν ένα ορισμένο πρόσωπο, ζώο ή πράγμα λέγονται **κύρια ονόματα**. Κύρια ονόματα είναι:

1) **τα ονόματα των ανθρώπων:**

πχ: *Δημήτρης, Λεωνίδα, Άννα, Παπαδόπουλος, Φωτίου*

2) **τα ονόματα των μηνών και των ημερών**

πχ: *Μάρτιος, Ιούλιος, Τρίτη, Σάββατο*

3) **τα ονόματα των γιορτών**

πχ: *Χριστούγεννα, Πάσχα, Θεοφάνια, Άγιος Σπυρίδωνας*

4) **οι λέξεις: Χρηστός, Παναγιά, Θεός**

και τα συνώνυμά τους: *Πανάγαθος, Μεγαλόχαρη, Παντοδύναμος*

5) **τα ονόματα των χωρών, των πόλεων και των δρόμων**

πχ: *Ελλάδα, Αθήνα, Ελευσίνα, Πανεπιστημίου*

6) **τα εθνικά ονόματα**

πχ: *Έλληνας, Άγγλος, Κερκυραίος, Ολλανδός αλλά ελληνικός, αγγλικός*

7) **τα ονόματα νησιών, των βουνών, των ποταμών και των λιμνών**

πχ: *Ρόδος, Όλυμπος, Αχελώος, Υλίκη*

8) **τα ονόματα έργων τέχνης και λογοτεχνικών έργων**

πχ: *Παρθενώνας, Τζοκόντα, Ο Μικρός Πρίγκιπας, Άξιον Εστί*

Γενική Πτώση

Η γενική πτώση μας δείχνει σε ποιον ανήκει κάτι, γι' αυτό πολλές φορές απαντά στην ερώτηση ποιανού, ποιανής, τίνος;

Πχ: Η δασκάλα πήρε το χάρακα της Μαρίας. (ποιανής;)

Μας φώναζε από το παράθυρο του σπιτιού της. (τίνος;)

Προσοχή: Όλα τα ουσιαστικά σχηματίζουν τη γενική πληθυντικού σε -ων.

πχ: ο φρουρός - των φρουρών, η χώρα - των χωρών, το κουτί - των κουτιών

Επίθετα

Επίθετα ονομάζουμε τις λέξεις που συνοδεύουν τα ουσιαστικά και μας δίνουν πληροφορίες γι' αυτά. Κλίνονται και στα τρία γένη.

Πχ: ο μικρός – η μικρή – το μικρό.

Τα επίθετα μπορεί να φανερώνουν:

- χρώμα, πχ: Η τσάντα μου είναι **κόκκινη**.
- μέγεθος πχ: Το μολύβι μου είναι **μικρό**.
- αίσθηση πχ: Το λεμόνι είναι **ξινό**.
- κατάσταση πχ: Η θάλασσα είναι **γαλήνια**.
- σχήμα πχ: Το τετράδιο είναι **ορθογώνιο**.
- ύλη πχ: Το ποτήρι είναι **γυάλινο**.
- αξία πχ: Αυτό το παιχνίδι είναι **ακριβό**.
- ιδιότητα πχ: Ο Βασίλης είναι **έξυπνος**.

Συγκριτικός Βαθμός Επιθέτων

Για να **συγκρίνουμε** δύο ουσιαστικά υπάρχουν δύο τρόποι:

1^{ος} τρόπος:

Προσθέτουμε στο επίθετο την κατάληξη **-ότερος, -ότερη, ότερο ή -ύτερος, -ύτερη, -ύτερο** και βάζουμε δίπλα του τη λέξη «**από**».

πχ: Ο Κωνσταντίνος είναι **μεγαλύτερος από** τον Τάσο.

Η Ερμιόνη είναι **ψηλότερη από** τη Σοφία.

Το παιχνίδι μου είναι **μεγαλύτερο από** του αδερφού μου.

2ος τρόπος:

Χρησιμοποιούμε το επίθετο όπως είναι, χωρίς να το αλλάξουμε, αλλά πριν από αυτό βάζουμε το επίρρημα «**πιο**».

πχ: Ο Κωνσταντίνος είναι **πιο** μεγάλος από τον Τάσο.
 Η Ερμιόνη είναι **πιο** ψηλή από τη Σοφία.
 Το παιχνίδι μου είναι **πιο** μεγάλο από του αδερφού μου.

Ενεστώτας

Ο **Ενεστώτας** είναι ο χρόνος που χρησιμοποιούμε για να φανερώσουμε τι κάνει κάποιος τώρα, δηλαδή στο παρόν.

Πχ: **Ακούω** μουσική. (τώρα)
Γράφω την ορθογραφία μου. (τώρα)

Ενεργητική φωνή και Παθητική Φωνή

Τα ρήματα χωρίζονται σε δύο ομάδες που λέγονται **φωνές**:

Ενεργητική φωνή: Σ' αυτήν ανήκουν τα ρήματα που φανερώνουν ότι κάποιος ενεργεί (δηλαδή, η πράξη που γίνεται στη φωνή αυτή πηγαιίνει σε κάποιον άλλον ή κάπου αλλού) και τελειώνουν στο α' ενικό πρόσωπο του ενεστώτα σε **-ω**, π.χ. **γεμίζω, πηδών**.

Παθητική φωνή: Σ' αυτήν ανήκουν τα ρήματα που φανερώνουν ότι κάποιος παθαίνει κάτι ή βρίσκεται σε μια κατάσταση (δηλαδή, η πράξη που γίνεται στη φωνή αυτή γυρίζει πίσω στο πρόσωπο που την κάνει) και τελειώνουν στο α' ενικό πρόσωπο του ενεστώτα σε **-μαι**, π.χ. **λούζομαι, γελιέμαι, φοβάμαι**.

	Ενεργητική Φωνή	Παθητική φωνή
<i>Ενικός Αριθμός</i>		
Εγώ	λύνω	λύνομαι
Εσύ	λύνεις	λύνεσαι
Αυτός, -ή, -ό	λύνει	λύνεται
<i>Πληθυντικός Αριθμός</i>		
Εμείς	λύνουμε	λυνόμαστε
Εσείς	λύνετε	λύνεστε
Αυτοί, -ές, -ά	λύνουν	λύνονται

Πχ: Ο Γιάννης λύνει τα παπούτσια του.
Αυτά τα παπούτσια λύνονται εύκολα.

Προσοχή: "με" ή "μαι"

➤ Χρησιμοποιώ την κατάληξη **"-μαι"** στην Παθητική Φωνή στο α' πρόσωπο ενικού του ενεστώτα, δηλαδή στο "εγώ".

πχ: Εγώ κόβο-μαι

➤ Χρησιμοποιώ την κατάληξη **"-με"** στην Ενεργητική Φωνή στο α' πρόσωπο πληθυντικού του ενεστώτα, δηλαδή στο "εμείς".

πχ: Εμείς κόβου-με

Προσοχή: "τε" ή "ται"

➤ Χρησιμοποιώ την κατάληξη **"-ται"** στην Παθητική Φωνή στο γ' πρόσωπο ενικού του ενεστώτα, δηλαδή στο "αυτός,-ή,-ό".

πχ: Αυτός κόβε-ται

➤ Χρησιμοποιώ την κατάληξη **"-τε"** στην Ενεργητική Φωνή στο α' πρόσωπο πληθυντικού του ενεστώτα, δηλαδή στο "εσείς".

πχ: Εσείς κόβε-τε

Το βοηθητικό ρήμα «είμαι» στον ενεστώτα

Εγώ είμαι
Εσύ είσαι
Αυτός είναι
Εμείς είμαστε
Εσείς είστε
Αυτοί είναι

Το ρήμα «έχω» στον ενεστώτα

Εγώ έχω
Εσύ έχεις
Αυτός έχει
Εμείς έχουμε
Εσείς έχετε
Αυτοί έχουν

Ονομασία συλλαβών

Ανάλογα με τη θέση που έχει μια συλλαβή μέσα στη λέξη, ονομάζεται λήγουσα, παραλήγουσα και προπαραλήγουσα.

➤ **Λήγουσα** λέγεται η τελευταία συλλαβή μιας λέξης:
ποδήλατο, εφημερίδα, φυτρώνω

➤ **Παραλήγουσα** λέγεται η προτελευταία συλλαβή μιας λέξης:
ποδήλατο, εφημερίδα, φυτρώνω

➤ **Προπαραλήγουσα** λέγεται η τρίτη από το τέλος συλλαβή μιας λέξης:
ποδήλατο, εφημερίδα, φυτρώνω

➤ **Αρχική** λέγεται η πρώτη συλλαβή μιας λέξης:
ποδήλατο, εφημερίδα, φυτρώνω

Για να μπορούμε να πούμε ποια συλλαβή είναι η λήγουσα, η παραλήγουσα και η προπαραλήγουσα, πρέπει να ξέρουμε να χωρίζουμε σωστά τις λέξεις σε συλλαβές.

Συλλαβισμός

Το χώρισμα μιας λέξης σε συλλαβές λέγεται **συλλαβισμός**.

✓ **Κανόνες συλλαβισμού:**

A. Για τα φωνήεντα

1. Ένα φωνήεν μπορεί μόνο του να αποτελέσει συλλαβή μιας λέξης:

Π.χ.: I- ω- α- κείμ, α- έ- ρας, έ-χω.

Αντίθετα, ένα ή περισσότερα σύμφωνα δεν μπορούν μόνα τους (χωρίς φωνήεν) να αποτελέσουν συλλαβή.

2. Τα δίψηφα φωνήεντα (ου, αι, ει, οι, υι), οι κύριοι και καταχρηστικοί δίφθογγοι και οι συνδυασμοί (αυ, ευ), στον συλλαβισμό λογαριάζονται ως ένα φωνήεν.

Π.χ.: ου-ρα-νός, αί-θου-σα (δίψηφα φωνήεντα)
αη-δό-νι, βόη-θα (δίφθογγοι)
γυα-λί, νιώ-θω (καταχρηστικοί δίφθογγοι)
αυ-το-κί-νη-το, ευ-λο-γί-α (συνδυασμοί αυ, ευ)

B. Για τα σύμφωνα

1. Ένα σύμφωνο ανάμεσα σε δυο φωνήεντα συλλαβίζεται με το δεύτερο φωνήεν.
Π.χ. θέ- λω, έ- να.

2. Δύο σύμφωνα ανάμεσα σε δύο φωνήεντα συλλαβίζονται με το δεύτερο φωνήεν, εφόσον **αρχίζει απ' αυτά τα σύμφωνα ελληνική λέξη**.
Π.χ.: βι- βλί- ο (βλέπω), έ- στε- κε (στάση).

Αλλιώς χωρίζονται και το πρώτο σύμφωνο πάει με το προηγούμενο φωνήεν, ενώ το δεύτερο με το ακόλουθο.

*Π.χ. βαθ- μός (δεν αρχίζει ελληνική λέξη από θμ)
περ- πα- τώ (δεν αρχίζει ελληνική λέξη από ρπ)
έρ- χο- μαι (δεν αρχίζει ελληνική λέξη από ρχ)*

3. Τρία ή περισσότερα σύμφωνα ανάμεσα σε δύο φωνήεντα συλλαβίζονται με το δεύτερο φωνήεν, εφόσον **αρχίζει ελληνική λέξη τουλάχιστον από τα δύο πρώτα σύμφωνα**.

*Π.χ. ε- χθρός (αρχίζει ελληνική λέξη από χθ: χθρσινός)
ά- σπρος (αρχίζει ελληνική λέξη από σπρ: σπρώχνω)*

Αλλιώς, χωρίζονται και το πρώτο σύμφωνο πάει με το προηγούμενο φωνήεν, τα δε άλλα συλλαβίζονται υποχρεωτικά με το ακόλουθο.

*Π.χ. άν-θρω-πος (δεν αρχίζει ελληνική λέξη από νθ).
παν-στρα-τιά (δεν αρχίζει ελληνική λέξη από νσ).*

4. Τα **όμοια σύμφωνα χωρίζονται**, γιατί δεν αρχίζει ελληνική λέξη από δύο όμοια σύμφωνα.

*Π.χ. θάρ- ρος (δεν αρχίζει ελληνική λέξη από ρρ).
άλ- λος (δεν αρχίζει ελληνική λέξη από λλ).*

5. Τα δίψηφα σύμφωνα (**μπ, ντ, γκ, τσ, τζ**) **δεν χωρίζονται**, γιατί αρχίζει ελληνική λέξη από αυτά.

Π.χ.: α-μπέ-λι (μπαίνω), πέ-ντε (ντύνω), α-γκα-λιά (γκρεμίζω), κα-τσα-βί-δι (τσακίζω), τζί-τζι-κας (τζάμι).

Αντίθετες λέξεις

Οι λέξεις που έχουν αντίθετη σημασία, δηλαδή εντελώς διαφορετική, λέγονται **αντίθετες λέξεις ή αντίθετα**.

*Πχ: άσπρο – μαύρο, αριστερά – δεξιά,
κοντά – μακριά, κρύος – ζεστός*

Σύνθετες λέξεις

Σύνθεση λέγεται η ένωση δύο (ή και τριών) διαφορετικών λέξεων ώστε να σχηματιστεί μια νέα λέξη. Η νέα αυτή λέξη που θα προκύψει λέγεται σύνθετη λέξη.

Πχ: μαχαίρια + πιρούνια → μαχαιροπίρουνα
μπαίνω + βγαίνω → μπαινοβγαίνω
παρά + μένω → παραμένω

Οι απλές λέξεις που ενώνονται λέγονται **συνθετικά**.

Πχ:

βουνό	+	κορφή	→	βουνοκορφή
(απλή λέξη)		(απλή λέξη)		(σύνθετη λέξη)
↓		↓		
α' συνθετικό		β' συνθετικό		

Πολλές λέξεις όταν ενώνονται, παίρνουν ανάμεσά τους ένα φωνήεν, το **-ο-**, το οποίο μπαίνει στη θέση της κατάληξης της πρώτης λέξης.

Πχ: νύχτα + λουλούδι → νυχτολούλουδο
χελιδόνη + φωλιά → χελιδονοφωλιά

Οι μονοσύλλαβες ή δισύλλαβες λέξεις που δε γράφονται ποτέ μόνες τους αλλά πάντοτε ως πρώτο συνθετικό σε μία σύνθετη λέξη λέγονται **αχώριστα μόρια**.

Τα συνηθισμένα αχώριστα μόρια είναι:

- Το **α-** (**αν-**) το στερητικό που δηλώνει στέρηση.
πχ: **ά**τυχος, **ά**καρδος, **ανή**συχος, **ανά**ξιος
- Το **ανά-** που σημαίνει απάνω ή πάλι
πχ: **ανα**πηδώ, **ανα**καλώ, **ανα**σηκώνω
- Το **ξε-** που σημαίνει έξω, πολύ, εντελώς ή δηλώνει στέρηση.
πχ: **ξε**φορτώνω, **ξε**πουλώ, **ξε**κουράζομαι

Ενότητα 3η : «Στη γη και στη θάλασσα»

Η απόστροφος	17
Αόριστο άρθρο	18
Αιτιατική πτώση ουσιαστικών	18
Κλητική πτώση ουσιαστικών	19
Σημεία στίξης: κόμμα – αποσιωπητικά	19
Συνώνυμες λέξεις	19
Κυριολεξία – Μεταφορά	20
Παρομοίωση – Διάκριση από χρονικές προτάσεις	20
Παράγραφος.....	8
Οικογένειες λέξεων	9
Το επίθετο	11

Η απόστροφος

Πολλές φορές, όταν μιλάμε ή όταν γράφουμε, θέλουμε να πούμε κάποιες λέξεις πιο σύντομα και γι' αυτό "κόβουμε" κάποιο γράμμα. Όταν μιλάμε "κόβουμε" απλά το γραμματάκι. Όταν όμως γράφουμε, πρέπει να το δείξουμε κιόλας. Τότε τη θέση του γράμματος που χάνεται την παίρνει ένα σημαδάκι (').

πχ: Σ' ευχαριστώ πολύ.

Το σημαδάκι ' λέγεται **απόστροφος** και μπαίνει όταν χάνεται το πρώτο ή το τελευταίο γράμμα μιας λέξης. Έτσι, ακούγονται καλύτερα οι λέξεις.

- ✓ Όταν μια λέξη τελειώνει σε φωνήεν και η επόμενη λέξη αρχίζει από φωνήεν, η πρώτη λέξη χάνει το τελικό της φωνήεν και στη θέση του μπαίνει απόστροφος. Τότε λέμε ότι έχουμε **έκθλιψη**.
πχ: για αυτό ⇔ γι' αυτό
- ✓ Όταν μια λέξη τελειώνει σε φωνήεν και η επόμενη λέξη αρχίζει από σύμφωνο, η πρώτη λέξη χάνει το τελικό της φωνήεν και στη θέση του μπαίνει απόστροφος. Τότε λέμε ότι έχουμε **αποκοπή**.
πχ: δώσε μου ⇔ δωσ' μου
- ✓ Όταν μια λέξη τελειώνει σε φωνήεν και η επόμενη λέξη αρχίζει από φωνήεν, η δεύτερη λέξη χάνει το αρχικό της φωνήεν και στη θέση του μπαίνει απόστροφος. Τότε λέμε ότι έχουμε **αφαίρεση**.
πχ: το έφερα ⇔ το 'φερα

Το αόριστο άρθρο

Οι λέξεις που μπαίνουν μπροστά από τα ονόματα και δεν ορίζουν κάτι συγκεκριμένο, δηλαδή κάποιο πρόσωπο, ζώο ή πράγμα, αλλά φανερώνουν κάτι αόριστο και γενικό λέγονται **αόριστα άρθρα**. Τα αόριστα άρθρα είναι τα εξής: **ένας, μία, ένα**.

πχ: *Ήρθε ένας κύριος και σε ζήτησε.
Είδα μια όμορφη μπλούζα.
Ζω σε ένα μικρό σπίτι.*

Κλίση αόριστου άρθρου

Πτώσεις	Ενικός Αριθμός		
Ονομαστική	ένας	μία	ένα
Γενική	ενός	μιας	ενός
Αιτιατική	ένα(ν)	μία	ένα
Κλητική	-	-	-

Προσοχή: Το αόριστο άρθρο δεν έχει πληθυντικό.

Προσοχή: Το άρθρο ένα(ν) διατηρεί το τελικό -ν όταν η επόμενη λέξη αρχίζει από φωνήεν ή από κ, π, τ, ζ, ψ, μπ, ντ, γκ, τσ, τζ.

πχ: *έναν κήπο, αλλά ένα χρόνο*

Αιτιατική Πτώση

Για να βρω τα ουσιαστικά που είναι σε **αιτιατική πτώση** απαντώ στην ερώτηση **"τι;"**

πχ: *Κοιτάζω τ' αστέρια. (Τι κοιτάζεις; -Τ' αστέρια ⇒ αιτιατική πτώση)
Πήρα το μολύβι σου. (Τι πήρες; -Το μολύβι ⇒ αιτιατική πτώση)*

Προσοχή: της (γενική πτώση) - τις (αιτιατική πτώση)

- Βάζουμε **"της"** όταν μιλάμε για **ένα** αντικείμενο (πχ: της τσάντας).

- Βάζουμε **"τις"** όταν μιλάμε για **πολλά** αντικείμενα (πχ: τις τσάντες).

Κλητική Πτώση

Κλητική πτώση χρησιμοποιούμε όταν καλούμε ή προσφωνούμε κάποιον.

πχ: *Παιδιά, ελάτε μέσα. Τελείωσε το διάλειμμα.* ⇒ κλητική πτώση
Γιώργο, διάβασε την εκφώνηση της άσκησης. ⇒ κλητική πτώση

Το κόμμα - Τα αποσιωπητικά

Το κόμμα (,) και τα αποσιωπητικά (...) είναι **σημεία στίξης** δηλαδή σημαδάκια που χρησιμοποιούνται στο τέλος λέξεων ή προτάσεων και μας βοηθούν να καταλάβουμε καλύτερα το νόημά του.

✓ Πότε χρησιμοποιούμε το κόμμα;

- Όταν θέλουμε να χωρίσουμε ασύνδετες λέξεις ή φράσεις που είναι στη σειρά.
πχ: *Τα αγαπημένα μου χρώματα είναι το κόκκινο, το πράσινο, το κίτρινο, το ροζ και το μωβ.*
- Όταν θέλουμε να χωρίσουμε την κλητική προσφώνηση από την υπόλοιπη πρόταση.
πχ: *Μάρκο, δώσε μου την ζύστρα.*
- Όταν θέλουμε να χωρίσουμε μικρότερες φράσεις που εξηγούν κάτι μέσα σε μία πρόταση.
πχ: *Η Αθήνα, η πρωτεύουσα της Ελλάδας, οργάνωσε τους Ολυμπιακούς αγώνες του 2004.*

Προσοχή: Δεν μπαίνει κόμμα πριν απ' το και, το ούτε, το μήτε και το ή.

✓ Πότε χρησιμοποιούμε τα αποσιωπητικά;

- Όταν θέλουμε να δείξουμε συγκίνηση ή έντονα συναισθήματα (ντροπή ή φόβο).
πχ: *Τη στιγμή που κάποιος ήταν έτοιμος να με πιάσει ... ζύπνησα.*
- Όταν θέλουμε να αποσιωπήσουμε κάτι ή δε λέμε κάτι επειδή είναι γνωστό.
πχ: *Μην το ξανακάνεις αυτό γιατί θα ...*

Συνώνυμες Λέξεις

Οι λέξεις που έχουν παρόμοια σημασία λέγονται **συνώνυμα** ή **συνώνυμες λέξεις**.

πχ: *κατοικία - σπίτι*
άρρωστος - ασθενής
ίδιος - όμοιος

Κυριολεξία και Μεταφορά

Όταν οι λέξεις μιας πρότασης χρησιμοποιούνται με την πραγματική τους σημασία, τότε έχουμε **κυριολεξία**.

Όταν όμως οι λέξεις δε χρησιμοποιούνται με την πραγματική τους σημασία, αλλά αποδίδουν μια διαφορετική ιδιότητα, που δεν υπάρχει στην πραγματικότητα, τότε έχουμε **μεταφορά**. πχ:

Κυριολεξία	Μεταφορά
<i>Μέθυσσε από το πολύ κρασί.</i>	<i>Μέθυσσε από ευτυχία.</i>
<i>Αγόρασε ένα χρυσό δαχτυλίδι.</i>	<i>Η Ολγα έχει χρυσή καρδιά.</i>

Παρομοίωση

Διάκριση παρομοίωσης από χρονικές προτάσεις

Πολλές φορές χρησιμοποιούμε στο λόγο μας διάφορες εκφράσεις, τα **σχήματα λόγου**, που μας βοηθούν να κάνουμε το κείμενό μας πιο όμορφο. Ένα από αυτά είναι η παρομοίωση. Την **παρομοίωση** τη χρησιμοποιούμε όταν θέλουμε να τονίσουμε ιδιαίτερα ένα πρόσωπο, ένα ζώο ή ένα πράγμα, να το παρομοιάσουμε ή να το συγκρίνουμε με κάποιο άλλο πολύ γνωστό, το οποίο έχει την ίδια ιδιότητα σε μεγαλύτερο βαθμό. Για να κάνουμε μια παρομοίωση χρησιμοποιούμε τις λέξεις **σαν, όπως, καθώς, μοιάζει με, όμοιος, παρόμοιος**.

*Πχ: Ο Μάνος κολυμπά σαν δελφίνι.
Λάμπει όπως ο ήλιος.
Περπατάει σαν χελώνα.*

ΟΜΩΣ:

Η λέξη **σαν** δε χρησιμοποιείται μόνο όταν θέλουμε να κάνουμε παρομοιώσεις. Πολλές φορές χρησιμοποιείται για να δείξουμε **χρόνο**. Σ' αυτές τις περιπτώσεις η λέξη **σαν** έχει την έννοια της λέξης **όταν**.

Πχ: Τρόμαξα σαν τον είδα (σαν = όταν)

Ενότητα 4η : Ο κόσμος γύρω μας

Ρήματα σε -ίζω	21
Ρήματα σε -ώνω	21
Ουδέτερα ουσιαστικά	22
Το τελικό -ν	23
Τονισμός μονοσύλλαβων λέξεων ή, πού, πώς	23
Σύνθετες λέξεις	16

Ρήματα σε -ίζω

Τα ρήματα που τελειώνουν σε -ίζω γράφονται με ι.

πχ: αρχίζω, χτενίζω, αγγίζω, γυρίζω

Το -ι της κατάληξης -ίζω διατηρείται σε όλες τις λέξεις της ίδιας οικογένειας.

πχ: γυρίζω - γυρισμός - γύρισμα
σκαλίζω - σκαλιστήρι - σκάλισμα

Όμως **εξαιρούνται** τα ρήματα: δακρύζω, γογγύζω, κελαρύζω, αναβλύζω, κατακλύζω, δανείζω, αθροίζω, πήζω, πρήζω

Ρήματα σε -ώνω

Τα ρήματα που τελειώνουν σε -ώνω γράφονται με ω.

πχ: τεντώνω, απλώνω, στεγνώνω, παγώνω

Το -ω της κατάληξης -ώνω διατηρείται σε όλες τις λέξεις της ίδιας οικογένειας.

πχ: στρώνω - στρώμα - στρώσιμο
ανακυκλώνω - ανακύκλωση - ανακυκλωμένο

Ουδέτερα ουσιαστικά

Τα ουδέτερα ουσιαστικά έχουν συνήθως καταλήξεις σε **-ο**, **-ι** και **-υ**.
 πχ: το βιβλίο, το παιδί, το βράδυ

Κλίση ουδέτερων ουσιαστικών

Ενικός Αριθμός			
Ονομαστική	το δέντρο	το ψωμί	το βράδυ
Γενική	του δέντρου	του ψωμιού	του βραδιού
Αιτιατική	το δέντρο	το ψωμί	το βράδυ
Κλητική	- δέντρο	- ψωμί	- βράδυ
Πληθυντικός Αριθμός			
Ονομαστική	τα δέντρα	τα ψωμιά	τα βράδια
Γενική	των δέντρων	των ψωμιών	των βραδιών
Αιτιατική	τα δέντρα	τα ψωμιά	τα βράδια
Κλητική	- δέντρα	- ψωμιά	- βράδια

Προσοχή: Τα ουδέτερα ουσιαστικά που τελειώνουν σε **-ι** γράφονται με **-ι** εκτός από τα: βράδυ, δάκρυ, δίχτυ, δόρυ, οξύ και στάχυ που γράφονται με **-υ**.

Προσοχή στον τονισμό!

✓ Όταν τα ουδέτερα ουσιαστικά σε **-ο** τονίζονται στην τελευταία (πχ: το κιλό) ή την προτελευταία (το πιάτο) συλλαβή τότε και σε όλες τις πτώσεις τονίζονται όπως στην ονομαστική του ενικού.

πχ: το κιλό - του κιλού, τα κιλά - των κιλών

το πιάτο - του πιάτου, τα πιάτα - των πιάτων

✓ Όταν τα ουδέτερα ουσιαστικά σε **-ο** τονίζονται στην τρίτη ή τέταρτη από το τέλος συλλαβή (πχ: το πρόσωπο) τότε και σε στη γενική ενικού και πληθυντικού κατεβάζουν τον τόνο κατά μια συλλαβή. (Υπάρχουν ωστόσο ορισμένες εξαιρέσεις όπως π.χ. οι σύνθετες λέξεις: το λυκόσκυλο)

πχ: το πρόσωπο - του προσώπου, τα πρόσωπα - των προσώπων

το λυκόσκυλο - του λυκόσκυλου, τα λυκόσκυλα - των λυκόσκυλων

✓ Τα ουδέτερα ουσιαστικά σε **-ι** και **-υ** στη γενική ενικού και πληθυντικού τονίζονται στην τελευταία συλλαβή.

πχ: το παιδί - του παιδιού, τα παιδιά - των παιδιών

το βράδυ - του βραδιού, τα βράδια - των βραδιών

Το τελικό -ν

Οι λέξεις **τον, στον, αυτόν, την, στην, έναν, δεν, μην** κρατούν το τελικό -ν όταν η επόμενη λέξη αρχίζει από:

- φωνήεν (α, ο, ω, η, ι, ε) ή
- από τα σύμφωνα: κ, π, τ, ξ, ψ, μπ, γκ, ντ, τσ, τζ.

Σε όλες τις άλλες περιπτώσεις δεν κρατούν το -ν.

πχ: τον άνθρωπο, την κιθάρα, τον γκρεμό

αλλά: τη ζωή, τη θάλασσα, το φίλο

Τονισμός των μονοσύλλαβων λέξεων ή, πού, πώς

Κανονικά οι μονοσύλλαβες λέξεις (δηλαδή οι λέξεις που έχουν μόνο μία συλλαβή) δεν τονίζονται. Εξαιρούνται όμως οι λέξεις:

α) ο διαζευκτικός σύνδεσμος "ή"

πχ: Θα ταξιδέψεις με πλοίο ή με αεροπλάνο;

β) τα **πού** και τα **πώς**

1) όταν βρίσκονται σε ευθεία ερώτηση:

πχ: Πού θα πας;

Πώς θα πας;

2) όταν βρίσκονται σε πλάγια ερώτηση

πχ: Θέλω να μου πεις πού είσαι.

Εξήγησέ μου πώς ήρθες.

3) Στις εκφράσεις "πού και πού" και "πώς και πώς"

πχ: Πού και πού πάω στο σπίτι της γιαγιάς μου.

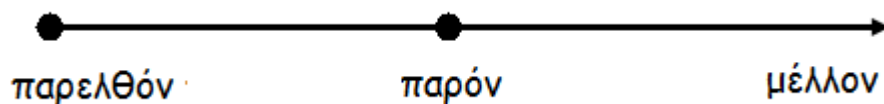
Περίμενα πώς και πώς αυτή τη μέρα.

Ενότητα 5^η : «Πολιτείες ντυμένες στα λευκά!»

Παρελθοντικοί χρόνοι: Αόριστος-Παρατατικός.....	24
Το ρήμα «είμαι» στον αόριστο και παρατατικό.....	25
Χρονικοί και Αιτιολογικοί σύνδεσμοι.....	26
Παραθετικά επιθέτων.....	26
Ελλειπτικές προτάσεις.....	27
Αρκτικόλεξα.....	27
Οικογένειες λέξεων.....	9
Σύνθετες λέξεις.....	16

Παρελθοντικοί χρόνοι

Ο χρόνος είναι στο μυαλό μας σαν μια ευθεία γραμμή:

Οι χρόνοι του ρήματος που δείχνουν ότι κάτι έγινε στο παρελθόν είναι ο **παρατατικός**, ο **αόριστος** και ο **υπερσυντέλικος**. Εμείς εδώ θα μάθουμε τον αόριστο και τον παρατατικό της ενεργητικής φωνής.

Παρατατικός	Αόριστος
<p>Τα ρήματα που είναι στον παρατατικό μας δείχνουν τι γινόταν συνέχεια στο παρελθόν.</p> <p>Πχ: Τα παιδιά έπαιζαν ποδόσφαιρο όλο το απόγευμα.</p> <p>Κλίση:</p> <p>εγώ έ-παιζ-α εσύ έ-παιζ-ες αυτός έ-παιζ-ε εμείς παίζ-αμε εσείς παίζ-ατε αυτοί έ-παιζ-αν</p>	<p>Τα ρήματα που είναι στον αόριστο μας δείχνουν τι έγινε για μια στιγμή στο παρελθόν.</p> <p>Πχ: Χτες χτύπησα το πόδι μου!</p> <p>Κλίση:</p> <p>εγώ -έπαιζ-α εσύ έ-παιζ-ες αυτός έ-παιζ-ε εμείς παίζ-αμε εσείς παίζ-ατε αυτοί έ-παιζ-αν</p>

Βασικοί κανόνες ορθογραφίας:

1. Τα ρήματα που τελειώνουν σε **-ώνω** **σχηματίζουν τον αόριστο σε -ωσα**.
Πχ: *μεγαλώνω* → *μεγάλωσα*
2. Τα ρήματα που τελειώνουν σε **-ίζω** **σχηματίζουν τον αόριστο σε -ισα**.
Πχ: *σκουπίζω* → *σκούπισα*
3. Τα ρήματα που τονίζονται **στην τελευταία συλλαβή** (πχ: *ρωτώ*) **σχηματίζουν τον αόριστο σε -ήσα**. Πχ: *ρωτώ* → *ρώτησα*

Ανώμαλα ρήματα που πρέπει να προσέχω την ορθογραφία τους!

Ενεστώτας	Αόριστος	Ενεστώτας	Αόριστος
<i>ανεβαίνω</i>	<i>ανέβηκα</i>	<i>λέω</i>	<i>είπα</i>
<i>κατεβαίνω</i>	<i>κατέβηκα</i>	<i>πίνω</i>	<i>ήπια</i>
<i>μπαίνω</i>	<i>μπήκα</i>	<i>παίρνω</i>	<i>πήρα</i>
<i>βγαίνω</i>	<i>βγήκα</i>	<i>τρώω</i>	<i>έφαγα</i>
<i>πηγαίνω</i>	<i>πήγα</i>	<i>δακρύζω</i>	<i>δάκρυσα</i>
<i>έρχομαι</i>	<i>ήρθα</i>	<i>αθροίζω</i>	<i>άθροισα</i>
<i>μένω</i>	<i>έμεινα</i>	<i>δανείζω</i>	<i>δάνεισα</i>
<i>φεύγω</i>	<i>έφυγα</i>	<i>στέλνω</i>	<i>έστειλα</i>
<i>πλένω</i>	<i>έπλυνα</i>	<i>μεθώ</i>	<i>μέθυσα</i>
<i>βρίσκω</i>	<i>βρήκα</i>	<i>ντύνω</i>	<i>έντυσα</i>
<i>βλέπω</i>	<i>είδα</i>		

Το βοηθητικό ρήμα «**είμαι**» στον παρατατικό και στον αόριστο κλίνεται με τον ίδιο τρόπο:

Παρατατικός και Αόριστος
<i>εγώ ήμουν</i>
<i>εσύ ήσουν</i>
<i>αυτός ήταν</i>
<i>εμείς ήμαστε (ήμασταν)</i>
<i>εσείς ήσαστε (ήσασταν)</i>
<i>αυτοί ήταν</i>

Χρονικοί και αιτιολογικοί σύνδεσμοι

Οι μικρές άκλιτες λέξεις που μας βοηθούν να συνδέσουμε λέξεις ή προτάσεις μεταξύ τους λέγονται **σύνδεσμοι**. Εμείς εδώ θα μάθουμε μερικούς αιτιολογικούς και χρονικούς συνδέσμους.

Αιτιολογικοί σύνδεσμοι: **γιατί, επειδή, αφού** : τους χρησιμοποιούμε όταν θέλουμε να αιτιολογήσουμε, να εξηγήσουμε κάτι.

Πχ: Η μαμά με έβαλε τιμωρία, γιατί έσπασα το αγαπημένο της βάζο. (αιτιολογική πρόταση)

Χρονικοί σύνδεσμοι: **όταν, μόλις, καθώς, ενώ, πριν, προτού, όποτε** : τους χρησιμοποιήσουμε για να δείξουμε τη χρονική στιγμή που συμβαίνει κάτι, δηλαδή το πότε.

Πχ: Έβαλε τα κλάματα όταν τη μάλωσα. (χρονική πρόταση)

Παραθετικά Επιθέτων

Ο Γιάννης είναι ψηλός.

Ο Γιάννης είναι ψηλότερος (ή πιο ψηλός) από τον Κώστα.

Ο Γιάννης είναι ο ψηλότερος (ή ο πιο ψηλός) από τους φίλους του.

Ο Γιάννης είναι ψηλότετος.

Στις παραπάνω προτάσεις όλα τα παιδιά έχουν ένα κοινό γνώρισμα: το ύψος. Δεν είναι όμως όλα το ίδιο ψηλά. Κάθε παιδί έχει αυτό το γνώρισμα σε διαφορετικό βαθμό σε σύγκριση με τα υπόλοιπα παιδιά. Για να δείξουμε τις διαφορές των παιδιών ως προς το ύψος, χρησιμοποιούμε ξεχωριστούς τύπους του ίδιου επιθέτου. Οι τύποι αυτοί ονομάζονται παραθετικά του επιθέτου. Οι βαθμοί του επιθέτου είναι τρεις: ο θετικός, ο συγκριτικός και ο υπερθετικός. Ο συγκριτικός και ο υπερθετικός βαθμός ενός επιθέτου ονομάζονται **παραθετικά του επιθέτου**.

Θετικός Βαθμός

Ο Γιάννης είναι ψηλός.

Το επίθετο «ψηλός» φανερώνει ότι ο Γιάννης έχει απλώς μια ιδιότητα, ένα χαρακτηριστικό γνώρισμα (το ύψος), χωρίς να γίνεται σύγκριση με άλλο πρόσωπο.

Συγκριτικός Βαθμός

Ο Γιάννης είναι **ψηλότερος** (ή **πιο ψηλός**) από τον Κώστα.

Το επίθετο «ψηλότερος (ή πιο ψηλός)» φανερώνει ότι ο Γιάννης έχει το γνώρισμα ή την ιδιότητα του ύψους σε μεγαλύτερο βαθμό από τον Κώστα. Όταν λοιπόν συγκρίνονται δύο ουσιαστικά και το επίθετο φανερώνει ότι το ένα από αυτά έχει μια ιδιότητα σε μεγαλύτερο βαθμό από το άλλο, λέγεται επίθετο συγκριτικού βαθμού.

Υπερθετικός βαθμός

Ο Γιάννης είναι **ο ψηλότερος** (ή **ο πιο ψηλός**) από τους φίλους του. / Ο Γιάννης είναι **ψηλότατος**.

Οι τύποι «ο ψηλότερος (ή ο πιο ψηλός)», «ψηλότατος» φανερώνουν ότι ο Γιάννης έχει μια ιδιότητα, το ύψος, σε πολύ μεγάλο βαθμό ή στο μεγαλύτερο βαθμό σε σχέση με τους φίλους του. Όταν λοιπόν το επίθετο φανερώνει ότι ένα ουσιαστικό έχει ένα γνώρισμα στον πιο μεγάλο βαθμό, λέγεται επίθετο υπερθετικού βαθμού.

Σχηματισμός παραθετικών

Θετικός	Συγκριτικός	Υπερθετικός
ωραίος	ωραιότερος	ωραιότατος
	πιο ωραίος	ο ωραιότερος
		ο πιο ωραίος
βαθύς	βαθύτερος	βαθύτατος
	πιο βαθύς	ο βαθύτερος
		ο πιο βαθύς
σαφής	σαφέστερος	σαφέστατος
	πιο σαφής	ο σαφέστερος
		ο πιο σαφής

Ελλειπτικές προτάσεις

Ελλειπτικές προτάσεις λέγονται οι προτάσεις από τις οποίες παραλείπονται τα ρήματα επειδή εννοούνται εύκολα.

Πχ: Εύκολα τα θέματα του διαγωνίσματος! (λείπει το ρήμα «ήταν»)
Ωρα καλή! (λείπει το ρήμα «να έχετε»)

Αρκτικόλεξα

Πολλές φορές όταν μιλάμε ή γράφουμε για οργανώσεις, υπηρεσίες, οργανισμούς, ιδρύματα, εταιρείες, επιχειρήσεις κ.ά., δε γράφουμε τις ονομασίες τους ολόκληρες, αλλά χρησιμοποιούμε για συντομία μόνο τα **αρχικά** τους **γράμματα**.

πχ: **Ο.Η.Ε.** : *Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών*

ΕΛ.ΤΑ. : *Ελληνικά Ταχυδρομεία*

Ν.Ε.Τ. : *Νέα Ελληνική Τηλεόραση*

Ε.Μ.Υ. : *Εθνική Μετεωρολογική Υπηρεσία*

Μετά τα αρχικά γράμματα βάζουμε **τελεία**.

Ενότητα 6η: «Ιστορίες του χειμώνα»

Προσωπικές αντωνυμίες	29
Κτητικές αντωνυμίες	30
Προσωποποίηση.....	30
Οικογένειες λέξεων	9
Ονομασία συλλαβών – συλλαβισμός	14
Αντίθετες λέξεις.....	15

Προσωπικές Αντωνυμίες

Οι αντωνυμίες που φανερώνουν τα τρία πρόσωπα του λόγου λέγονται **προσωπικές αντωνυμίες**. Τις χρησιμοποιούμε αντί για ονόματα, για να δείξουμε σε ποιον αναφερόμαστε.

Πχ: - Ποιον θέλεις; - **Εσένα**.

Να φύγεις **αυτός**, όχι **εγώ**!

Με πήρε τηλέφωνο ο Μάρκος.

Ενικός Αριθμός			
α' προσ.	εγώ	εμένα	(μου, με)
β' προσ.	εσύ	εσένα	(σου, σε)
γ' προσ.	αυτός, -ή, -ό	αυτού, αυτής, αυτόν,-ήν, -ό	(τος, τη, το, του, της, τον, την)
Πληθυντικός Αριθμός			
α' προσ.	εμείς	εμάς	(μας)
β' προσ.	εσείς	εσάς	(σας)
γ' προσ.	αυτοί, -ές, -α	αυτών, αυτούς, αυτές	(τοι, τες, τα, τους, τις)

Οι προσωπικές αντωνυμίες σχηματίζουν **δύο τύπους: τους δυνατούς και τους αδύνατους**. Αδύνατοι είναι αυτοί που βρίσκονται μέσα στις παρενθέσεις (πχ: μου, σου, του ...). Όλοι οι άλλοι αποτελούν τους δυνατούς τύπους.

Προσοχή:

Έχουμε μάθει τον κανόνα με το τελικό -ν! Όμως για τις αντωνυμίες «**τον**» και «**αυτόν**» ο κανόνας δεν ισχύει.

Έτσι λέμε: *Αυτόν ζήτησα.*
                                   Τον νιώθω.

Κτητικές Αντωνυμίες

Οι αντωνυμίες που φανερώνουν σε ποιον ανήκει κάτι λέγονται **κτητικές**.

Πχ: Το βιβλίο είναι δικό μου.

Οι γονείς σου. (αδύνατος τύπος)

Το δικό τους αυτοκίνητο. (δυνατός τύπος)

Ο δικός μου (δικός σου, δικός του, δικός μας, δικός σας, δικός τους) κήπος.
Ο κήπος μου (σου, του, μας, σας, τους).

Η δική μου (δική σου, δική του, δική μας, δική σας, δική τους) σάκα.
Η σάκα μου (σου, του, μας, σας, τους).

Το δικό μου (δικό σου, δικό του, δικό μας, δικό σας, δικό τους) μολύβι.
Το μολύβι μου (σου, του, μας, σας, τους).

Οι δικοί μου (δικοί σου, δικοί του, δικοί μας, δικοί σας, δικοί τους) κήποι.
Οι κήποι μου (σου, του, μας, σας, τους).

Οι δικές μου (δικές σου, δικές του, δικές μας, δικές σας, δικές τους) σάκες.
Οι σάκες μου (σου, του, μας, σας, τους).

Τα δικά μου (δικά σου, δικά του, δικά μας, δικά σας, δικά τους) μολύβια.
Τα μολύβια μου (σου, του, μας, σας, τους).

Για να καταλάβω αν μια αντωνυμία γραμμένη με αδύνατο τύπο είναι προσωπική ή κτητική την αντικαθιστώ με τον αντίστοιχο δυνατό τύπο. *Πχ:*

Το σπίτι μου είναι μεγάλο.. (Το δικό μου σπίτι έχει έναν όμορφο κήπο) → κτητική αντ.

Με πήρε τηλέφωνο. (Πήρε εμένα τηλέφωνο) → προσωπική αντ.

Προσωποποίηση

Όταν σε ένα κείμενο ή ένα ποίημα τα ζώα, τα φυτά και γενικώς τα άψυχα πράγματα (τζιτζίκια, δέντρα, βουνά, λουλούδια, αστέρια κ.ά.) **συμπεριφέρονται όπως ο άνθρωπος**, λέμε ότι προσωποποιούνται και το φαινόμενο αυτό λέγεται **προσωποποίηση**.

Πχ: Τα αστέρια κουβεντιάζαν με το φεγγάρι.

(τα αστέρια δε κουβεντιάζουν όπως οι άνθρωποι)

Το λουλούδι μιλούσε με το χελιδόνι.

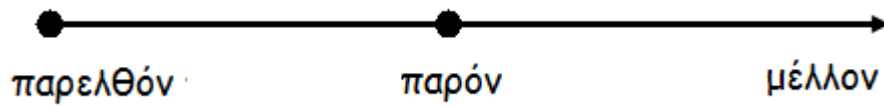
(τα λουλούδια δε μιλούν όπως οι άνθρωποι)

Ενότητα 7η : «Έλα στην παρέα μας»

Μελλοντικοί χρόνοι: Στιγμιαίος και Εξακολουθητικός Μέλλοντας.....	31
Προστακτική Ενεστώτα και αορίστου	32
Σημεία στίξης: θαυμαστικό, ερωτηματικό, παύλα.....	32
Σύνδεση θέσης-επιχειρήματος.....	33
Επαυξημένες προτάσεις.....	33
Αντίθετες λέξεις.....	15
Σύνθετες λέξεις.....	16
Συνώνυμες λέξεις.....	19
Τα ερωτηματικά πού και πώς.....	23

Στιγμιαίος Μέλλοντας και Εξακολουθητικός Μέλλοντας Ενεργητικής Φωνής

Ο χρόνος, όπως είπαμε, είναι στο μυαλό μας σαν μια ευθεία γραμμή:

Οι χρόνοι του ρήματος που δείχνουν ότι κάτι θα γίνει στο μέλλον είναι δύο: ο στιγμιαίος μέλλοντας και ο εξακολουθητικός μέλλοντας. Μπροστά από τα ρήματα που είναι σε χρόνο μέλλοντα υπάρχει η λέξη «θα».

Στιγμιαίος Μέλλοντας	Εξακολουθητικός Μέλλοντας
Τα ρήματα που είναι στο στιγμιαίο μέλλοντα μας δείχνουν τι θα γίνει στο μέλλον για μια στιγμή.	Τα ρήματα που είναι στον εξακολουθητικό μέλλοντα μας δείχνουν τι θα γίνεται στο μέλλον συνέχεια.
Πχ: <i>Η Κατερίνα θα καλέσει όλους τους φίλους της στη γιορτή.</i>	Πχ: <i>Ο Γιώργος θα διαβάζει όλη τη νύχτα.</i>
Κλίση: εγώ θα παίξ-ω εσύ θα παίξ-εις αυτός θα παίξ-ει εμείς θα παιξ-ουμε εσείς θα παίξ-ετε αυτοί θα παίξ-ουν	Κλίση: εγώ θα παίξ-ω εσύ θα παίξ-εις αυτός θα παίξ-ει εμείς θα παιξ-ουμε εσείς θα παίξ-ετε αυτοί θα παίξ-ουν

Προστακτική ενεστώτα και αορίστου

Κλείσε το παράθυρο! (προσταγή)
Δώσε μου το βιβλίο, σε παρακαλώ. (παράκληση)
Πήγαινε στο καλό. (ευχή)

Τα ρήματα που φανερώνουν **προσταγή**, **παράκληση** ή **ευχή** λέμε ότι βρίσκονται σε έγκλιση προστακτική. Προστακτική σχηματίζουν ο ενεστώτας και ο αόριστος. Η προστακτική έχει δύο πρόσωπα: το β' πρόσωπο (εσύ, εσείς) και το γ' πρόσωπο (αυτός, αυτοί). Εμείς εδώ θα μάθουμε το β' πρόσωπο.

Πχ:	πρόσωπο	Προστακτική ενεστώτα	Προστακτική αορίστου
(γράφω)	β' εν.: β' πλ.:	γράφε γράφετε	γράψε γράψτε
(σκουπίζω)	β' εν.: β' πλ.:	σκούπιζε σκουπίζετε	σκούπισε σκουπίστε
(αγαπώ)	β' εν.: β' πλ.:	αγάπα αγαπάτε	αγάπησε αγαπήστε

Το θαυμαστικό (!)

Το θαυμαστικό, όπως και τα υπόλοιπα σημεία στίξης, χρησιμοποιείται για να διαβάζουμε σωστά το κείμενο και να καταλαβαίνουμε το νόημά του. Το θαυμαστικό το βάζουμε έπειτα από επιφωνήματα ή φράσεις που εκφράζουν ευχή, χαρά, λύπη, θαυμασμό, φόβο, ελπίδα κτλ.

Πχ: Τι όμορφο μωρό!
Χρόνια πολλά!
Θεέ μου, τι έπαθα!
Μπράβο! Τα κατάφερες.

Το ερωτηματικό (;)

Το ερωτηματικό, όπως και τα υπόλοιπα σημεία στίξης, χρησιμοποιείται για να διαβάζουμε σωστά το κείμενο και να καταλαβαίνουμε το νόημά του. Το ερωτηματικό το βάζουμε στο τέλος κάθε ερωτηματικής πρότασης.

Πχ: Πού είναι το ποδήλατο;
Γιατί φωνάζεις; Τι έγινε;
Τρυπήθηκες με τη βελόνα;

Η παύλα (-)

Η παύλα, όπως και τα υπόλοιπα σημεία στίξης, χρησιμοποιείται για να διαβάζουμε σωστά το κείμενο και να καταλαβαίνουμε το νόημά του. Παύλα βάζουμε στο διάλογο για να φανεί η αλλαγή του προσώπου που μιλάει. Η παύλα μπαίνει στην αρχή της ομιλίας κάθε προσώπου.

- Πχ:*
- *Γεια σου, Γιάννη. Τι κάνεις;*
  - *Γεια σου Καίτη. Καλά είμαι. Πού ήσουν χθες;*
  - *Είχα μάθημα. Γιατί;*
  - *Γιατί σ' έπαιρνα τηλέφωνο και δεν απαντούσες.*

Προσοχή:

Κάθε φορά που μιλάει άλλο πρόσωπο και χρησιμοποιούμε παύλα, πρέπει να αλλάζουμε σειρά και να ξεκινάμε τα λόγια του άλλου προσώπου από την επόμενη σειρά.

Σύνδεση θέσης – επιχειρήματος

Όταν λέμε την άποψή μας για κάποιο θέμα, ακολουθούμε κάποια βήματα προκειμένου να πείσουμε τους άλλους πως αυτό που λέμε είναι σωστό.

1^ο Βήμα

Λέω τη γνώμη μου, χρησιμοποιώντας φράσεις και ρήματα όπως: **νομίζω ότι..., πιστεύω ότι..., θεωρώ ότι..., έχω τη γνώμη ότι..., η γνώμη μου είναι ότι...**

2^ο Βήμα

Υποστηρίζω τη γνώμη μου με επιχειρήματα, χρησιμοποιώντας λέξεις όπως: **γιατί..., επειδή..., διότι...**

3^ο Βήμα

Καταλήγω σ' ένα συμπέρασμα, χρησιμοποιώντας φράσεις όπως: **για το λόγο αυτό..., άρα..., επομένως...**

Επαυξημένες προτάσεις

Επαυξημένες προτάσεις λέγονται οι προτάσεις οι οποίες εκτός από τους κύριους όρους (υποκείμενο, ρήμα), συμπληρώνονται και από άλλους προσδιορισμούς (επίθετα, επιρρήματα κ.ά.) που λέγονται **δευτερεύοντες όροι** της πρότασης.

- Πχ:* **Απλή πρόταση:** Πήγα στο θέατρο.
Επαυξημένη πρόταση: Χθες πήγα στο θέατρο με την αδερφή μου.

Ενότητα 8η : «Άνθρωποι και μηχανές»

Διάκριση οριστικού – αόριστου άρθρου.....	34
Διάκριση προσωπικών αντωνυμιών – άρθρων.....	34
Μετοχές Ενεργητικής Φωνής.....	35
Ομώνυμες λέξεις.....	36
Προστακτική αορίστου.....	36
Παράγραφος.....	8
Παρατατικός.....	24

Οριστικό και Αόριστο Άρθρο

Μπροστά από τα ονόματα (ουσιαστικά και επίθετα) μπαίνουν συνήθως κάποιες μικρές κλιτές λέξεις, που λέγονται **άρθρα**. Τα άρθρα όπως έχουμε μάθει διακρίνονται σε δύο είδη:

✓ Το οριστικό άρθρο:

Οι λεξούλες **ο, η, το, οι, τα** που μπαίνουν μπροστά από τα ουσιαστικά για να δείξουν το γένος τους λέγονται **οριστικά άρθρα**. Τα οριστικά άρθρα δηλώνουν ένα ορισμένο πρόσωπο, ζώο ή πράγμα ή κάτι άλλο γνωστό.

πχ: Ο δρόμος είναι στενός. (ο συγκεκριμένος δρόμος)

✓ Το αόριστο άρθρο

Οι λέξεις που μπαίνουν μπροστά από τα ονόματα και δεν ορίζουν κάτι συγκεκριμένο, δηλαδή κάποιο πρόσωπο, ζώο ή πράγμα, αλλά φανερώνουν κάτι αόριστο και γενικό λέγονται **αόριστα άρθρα**. Τα αόριστα άρθρα είναι τα εξής: **ένας, μία, ένα**.

πχ: Ήρθε ένας κύριος και σε ζήτησε.

Είδα μια όμορφη μπλούζα.

Ζω σε ένα μικρό σπίτι.

Διάκριση Προσωπικών Αντωνυμίες - Άρθρων

Οι αντωνυμίες που φανερώνουν τα τρία πρόσωπα του λόγου λέγονται προσωπικές αντωνυμίες. **Τις χρησιμοποιούμε αντί για ονόματα, για να δείξουμε σε ποιον αναφερόμαστε.** (πχ: εγώ, εμένα, μου, εσύ, εσένα σου, αυτός, αυτού, του)

Πχ: - Ποιον θέλεις; - Εσένα.

Να φύγεις αυτός, όχι εγώ!

Με πήρε τηλέφωνο ο Μάρκος.

Προσοχή: Δεν πρέπει να μπερδεύουμε κάποιους τύπους του οριστικού άρθρου με ορισμένους αδύναμους τύπους της προσωπικής αντωνυμίας του γ' προσώπου.

πχ: Του μίλησες για το θέμα μας; (αντωνυμία)
Το αποτέλεσμα του αγώνα είναι δίκαιο. (άρθρο)

Για να τα ξεχωρίζουμε πρέπει να θυμόμαστε:

Μετά τα άρθρα υπάρχει ουσιαστικό. (πχ: Πήγε σινεμά με τους φίλους του.)	Μετά τις αντωνυμίες (ή πριν) υπάρχει ρήμα. (πχ: Τον πρόσταξε να φύγει. Ρώτησέ τον τι έγινε.)
---	--

Μετοχές Ενεργητικής Φωνής

Τις μετοχές της ενεργητικής φωνής τις χρησιμοποιούμε συνήθως για να δείξουμε **τον τρόπο (πώς;).**

πχ: Έφυγε τρέχοντας. (**Πώς** έφυγε; Τρέχοντας)
Περπατούσε στο δρόμο σφυρίζοντας. (**Πώς** περπατούσε; Σφυρίζοντας.)

- ✓ Τα ρήματα που τελειώνουν σε **-ω (χωρίς τόνο)** σχηματίζουν τη μετοχή της ενεργητικής φωνής σε **-όντας**. Η κατάληξη γράφεται με **-ο-** και δεν τονίζεται.

πχ: παίζω – παίζοντας
απλώνω – απλώνοντας
σκαλίζω -- σκαλίζοντας
χαμογελώ – χαμογελώντας

- ✓ Τα ρήματα που τελειώνουν σε **-ώ (με τόνο)** σχηματίζουν τη μετοχή της ενεργητικής φωνής σε **-ώντας**. Η κατάληξη γράφεται με **-ώ-** και τονίζεται.

πχ: μιλώ – μιλώντας
ζητώ – ζητώντας

Ομώνυμες λέξεις

Δυο λέξεις που προφέρονται με τον ίδιο τρόπο, αλλά διαφέρουν ως προς τη σημασία τους λέγονται **ομώνυμα** ή **ομώνυμες λέξεις**.

*Πχ: κλείνω (την πόρτα) – κλίνω (το ρήμα)
 πάλι (το επίρρημα) – πάλη (το αγώνισμα)
 κλίμα (ο καιρός) – κλήμα (το αμπέλι)*

Προστακτική Αορίστου

Οριστική ενεστώτα	Προστακτική αορίστου
(γράφω)	γράψε γράψτε
(σκουπίζω)	σκούπισε σκουπίστε
(αγαπώ)	αγάπησε αγαπήστε

Σχηματισμός προστακτικής αορίστου ανώμαλων ρημάτων

Οριστική ενεστώτα	Προστακτική αορίστου	
	β' πρόσωπο ενικού	β' πρόσωπο πληθυντικού
ανεβαίνω	ανέβα	ανεβείτε
κατεβαίνω	κατέβα	κατεβείτε
μπαίνω	μπες	μπείτε
βγαίνω	βγες	βγείτε
έρχομαι	έλα	ελάτε
μένω	μείνε	μείνετε
φεύγω	φύγε	φύγετε
πλένω	πλύνε	πλύνετε (πλύντε)
βρίσκω	βρες	βρείτε
βλέπω	δες	δείτε
λέω	πες	πείτε (πέστε)
πίνω	πιες	πιείτε
παίρνω	πάρε	πάрте
τρώω	φάε	φάτε

Ενότητα 9^η: «Ήτανε μια φορά»

Το επίθετο <i>πολύς</i>	37
Το επίρρημα <i>πολύ</i>	38
Ρήματα σε <i>-άβω</i>	38
Παράγραφος	8
Οικογένειες λέξεων	9
Κύρια εθνικά ονόματα	10
Σύνθετες λέξεις	16
Συνώνυμες λέξεις	19
Μεταφορά	20
Διάκριση Παρατατικού-Αορίστου	24
Διάκριση Στιγμαϊού-Εξακολουθητικού Μέλλοντα	31

Το επίθετο "πολύς"

Το επίθετο **ο πολύς, η πολλή, το πολύ**:

Ενικός Αριθμός			
Ονομαστική	ο πολύς	η πολλή	το πολύ
Γενική	-	της πολλής	-
Αιτιατική	τον πολύ	την πολλή	το πολύ
Κλητική	-	-	-

Πληθυντικός Αριθμός			
Ονομαστική	οι πολλοί	οι πολλές	τα πολλά
Γενική	των πολλών	των πολλών	των πολλών
Αιτιατική	τους πολλούς	τις πολλές	τα πολλά
Κλητική	(πολλοί)	(πολλές)	(πολλά)

α) Γράφεται με ένα **-λ-** και **-υ-** στην ονομαστική και αιτιατική του ενικού αριθμού του αρσενικού και του ουδέτερου γένους.

πχ: *πολύς κόσμος, πολύ κρύο*

β) Γράφεται με δύο **-λλ-** στο θηλυκό του ενικού αριθμού και στα τρία γένη του πληθυντικού αριθμού.

πχ: *πολλή ζέστη, πολλές γυναίκες*

γ) Γράφεται με **-η-** στο θηλυκό ενικού.

πχ: *πολλή κίνηση*

ε) Το αρσενικό και το ουδέτερο δεν έχουν γενική ενικού.

στ) Κανένα γένος δε σχηματίζει την κλητική του ενικού, ενώ η κλητική πληθυντικού δε χρησιμοποιείται συχνά.

Το επίρρημα "πολύ"

Από το επίθετο **πολύς** σχηματίζεται το επίρρημα **"πολύ"** που χρησιμοποιείται στον ενικό αριθμό και το επίρρημα **"πολλά"** που χρησιμοποιείται στον πληθυντικό αριθμό.

Το επίρρημα **"πολύ"** μπαίνει **μπροστά από επίθετο ή από άλλο επίρρημα για να σχηματίσει τον υπερθετικό βαθμό των παραθετικών ή συνοδεύει ρήμα.**

πχ: *Είσαι πολύ κομψή με αυτό το φόρεμα.*

Ηρθε πολύ αργά και δεν πρόλαβε.

Έφαγα πολύ.

Δεν ξέρω πολλά γι' αυτό το θέμα.

Ρήματα σε -άβω

Τα ρήματα που τελειώνουν σε **-άβω** γράφονται με **β**.

πχ: *ράβω, ανάβω, σκάβω, θάβω, κ.ά.*

Εξαιρούνται και γράφονται με **-αυ** τα: *παύω, αναπαύω, καταπαύω, απολαύω.*

Ενότητα 10η: «Του κόσμου το ψωμί»

Θηλυκά ουσιαστικά σε -ίσσα	39
Ευθύς και πλάγιος λόγος	40
Επιφωνήματα	41
Ουδέτερα ουσιαστικά σε -είο	41
Υποκοριστικά.....	42
Σημεία στίξης: διπλή τελεία-εισαγωγικά	42
Υπερθετικός βαθμός επιθέτων.....	43
Αντίθετες λέξεις.....	15
Σύνθετες λέξεις.....	16
Μεταφορά.....	20

Θηλυκά ουσιαστικά σε -ίσσα

Τα θηλυκά ουσιαστικά σε **-ίσσα** γράφονται με **-ι-** και δύο **-σσ-**.
Τέτοια ουσιαστικά είναι αυτά που δηλώνουν:

α) τη γυναίκα που ασκεί ορισμένο επάγγελμα

πχ: μάγισσας - μαγίσσισσα
φούρναρης - φουρνάρισσα
βαρκάρης - βαρκάρισσα

β) τη γυναίκα που έχει τίτλο ή αξίωμα

πχ: βασιλιάς - βασίλισσα
πρίγκιπας - πριγκίπισσα
άρχοντας - αρχόντισσα

γ) τη γυναίκα που κατάγεται από έναν τόπο

πχ: Ροδίτης - Ροδίτισσα
νησιώτης - νησιώτισσα
Ηπειρώτης - Ηπειρώτισσα

δ) τη γυναίκα που χαρακτηρίζεται από την ιδιότητα του αρσενικού

πχ: αριστοκράτης - αριστοκράτισσα
πελάτης - πελάτισσα
αγρότης - αγρότισσα

Εξαιρούνται:

α) με ι και ένα σ: Λάρισα, Σάρισα (=μακεδονικό δόρυ)

β) με η και δύο σσ: γόησσα

γ) με υ και δύο σσ: λύσσα

Ευθύς και πλάγιος λόγος

Ευθύς λέγεται ο λόγος μέσω του οποίου μεταδίδονται τα λόγια ενός προσώπου άμεσα, δηλαδή έτσι ακριβώς όπως τα είπε.

πχ: - Θα φύγω σε λίγο.

- Γιατί;

- Θυμήθηκα πως έχω κάποια δουλειά.

- Εντάξει, τα λέμε άλλη φορά.

Πλάγιος λόγος λέγεται ο λόγος μέσω του οποίου μεταδίδονται τα λόγια ενός προσώπου έμμεσα, δηλαδή όχι ακριβώς όπως τα είπε αλλά όπως μας τα μεταφέρει ένα τρίτο πρόσωπο.

πχ: Ο Γιάννης τον ρώτησε γιατί φεύγει.

Εκείνος απάντησε πως έχει κάποια δουλειά.

Για να μετατρέψουμε τον ευθύ λόγο σε πλάγιο:

α) προσθέτουμε τα ονόματα των προσώπων,

β) βάζουμε συνδέσμους για να ενώσουμε τις προτάσεις

γ) χρησιμοποιούμε ρήματα όπως "ρώτησε", "απάντησε", "είπε" κ.ά.

δ) αλλάζουμε το πρόσωπο των ρημάτων από πρώτο σε τρίτο.

ε) παραλείπουμε τις παύλες.

πχ: Ευθύς λόγος: - Έχεις πολλή δουλειά;

Πλάγιος λόγος: Ο Δημήτρης τον ρώτησε αν έχει πολλή δουλειά.

"ο Δημήτρης", "τον" (δηλαδή αυτόν) >>> μπαίνουν τα πρόσωπα

"αν" >>> μπαίνει ο σύνδεσμος που ενώνει τις προτάσεις

"ρώτησε" >>> το ρήμα που χρησιμοποιούμε

το ρήμα "έχεις" >>> μπαίνει σε τρίτο πρόσωπο "έχει"

Στον ευθύ λόγο τα λόγια ενός προσώπου μπορεί να είναι μέσα σε εισαγωγικά (" "), ενώ προηγείται διπλή τελεία (:). Στην περίπτωση αυτή όταν μετατρέπουμε τον ευθύ σε πλάγιο λόγο, παραλείπουμε τα εισαγωγικά και τη διπλή τελεία, ενώ κάποιες λέξεις μπορεί να αλλάξουν ανάλογα με το νόημα.

πχ: Ευθύς λόγος: Ο δάσκαλος είπε: "Ανοίξτε τα βιβλία σας".

Πλάγιος λόγος: Ο δάσκαλος είπε ν' ανοίξουν τα βιβλία τους.

Επιφωνήματα

Οι άκλιτες λέξεις που φανερώνουν χαρά, λύπη, θαυμασμό, απορία, έκπληξη, πόνο ευχή, έπαινο, κτλ, δηλαδή εκφράζουν συναισθήματα, λέγονται επιφωνήματα.

1. **θαυμασμό:** α! ποπό! ω! μπα!
2. **απορία:** α! ο! μπα!
3. **πόνος, λύπη:** αχ! α! όχου! άου! οχ! αλί! αλίμονο!
4. **περίπαιγμα:** ε! ου! αχαχούχα!
5. **ευχή:** είθε! μακάρι! άμποτε!
6. **έπαινος:** εύγε! μπράβο!
7. **κάλεσμα:** ε! ω!
8. **ειρωνεία:** ε! ου!
9. **στεναχώρια, αηδία:** ε! ου! ουφ! πουφ! πα πα πα!
10. **παρακίνηση:** άντε! άμε! μαρς! αλτ! στοπ! σουτ! στ! αέρα!
11. **άρνηση:** α μπα!
12. **αβεβαιότητα:** χμ!

πχ: Οχ! το πόδι μου.

Μπράβο σου! πολύ καλά τα κατάφερες.

Προσοχή:

- Μετά τα επιφωνήματα βάζουμε πάντα θαυμαστικό.

- Όταν έχουμε το επιφώνημα "μακάρι", μπορούμε να βάλουμε το θαυμαστικό στο τέλος της πρότασης για να μην κόψουμε το νόημα.

Ουδέτερα ουσιαστικά σε -είο

Τα ουδέτερα ουσιαστικά σε -ειο, τα οποία τονίζονται στην παραλήγουσα και δηλώνουν τόπο, γράφονται με -ει-.

πχ: σχολείο, γραφείο, κουρείο, νοσοκομείο, ιατρείο, μαγειρείο, καφενείο, ξενοδοχείο, νηπιαγωγείο

Επίσης, με -ει-γράφονται και τα ουδέτερα ουσιαστικά που δηλώνουν την αρχή, την υπηρεσία και τα πρόσωπα που την αποτελούν.

πχ: αρχηγείο, διδασκαλείο, εφετείο, λιμεναρχείο, στρατοδικείο, σωματείο

Εξαιρούνται και δε γράφονται με ει, αν και τονίζονται στην παραλήγουσα, τα ουσιαστικά κρύο, πλοίο, βιβλίο, θρανίο κ.ά.

Υποκοριστικά

Υποκοριστικά λέγονται οι λέξεις που δείχνουν ότι κάτι είναι μικρό, είτε επειδή είναι πραγματικά μικρό είτε επειδή το λένε έτσι χαϊδευτικά ή κοροϊδευτικά. Τα υποκοριστικά έχουν καταλήξεις, όπως **-άκι, -ούλα, -ούλι, -ούλης, -άκης, - άκος, - ίτσα, -ούδι, -όπουλο, -οπούλα, -ίσκος, -ίδιο. πχ:**

*παιδί - παιδάκι, παιδούλα, παιδόπουλα
αδερφή - αδερφούλα
σακί - σακούλι
αδερφός - αδερφούλης
Γιάννης - Γιαννάκης
δάσκαλος - δασκαλάκος
κούκλα - κουκλίτσα
άγγελος - αγγελούδι
βοσκός - βοσκόπουλο, βοσκοπούλα
λόφος - λοφίσκος
κράτος - κρατίδιο*

Μερικές λέξεις μας δίνουν περισσότερα υποκοριστικά με διαφορετική κατάληξη κάθε φορά. πχ:

*βάρκα - βαρκάκι, βαρκούλα
γάτα - γατάκι, γατούλα, γατούλι
πέτρα - πετρούλα, πετρίτσα*

Η διπλή τελεία και τα εισαγωγικά

Η **διπλή τελεία (:)** χρησιμοποιείται:

α) όταν γράφουμε τα λόγια ενός ανθρώπου ακριβώς όπως τα είπε.

πχ: Η Σοφία είπε: "Θέλεις να παίζουμε μπάλα;"

β) όταν παραθέτουμε παροιμίες ή γνωμικά.

πχ: Μια λαϊκή παροιμία λέει: "Στου κουφού την πόρτα όσο θέλεις βρόντα".

γ) όταν απαριθμούμε πράγματα: Αγόρασα ό,τι μπορείς να φανταστείς: γλυκά, σοκολάτες, καραμέλες, κτλ.

δ) Όταν θέλουμε να εξηγήσουμε κάτι

πχ: Το πρόβλημα θα το λύσετε έτσι: πρώτα θα βρείτε πόσα ήταν τα πορτοκάλια και ύστερα θα...

Προσοχή!

- Μετά τη διπλή τελεία συνεχίζουμε με μικρό γράμμα όταν απαριθμούμε πράγματα ή επεξηγούμε κάτι.
- Μετά τη διπλή τελεία συνεχίζουμε με κεφαλαίο γράμμα όταν ακολουθούν τα λόγια ενός ανθρώπου ακριβώς όπως τα είπε (τα λόγια μπαίνουν σε εισαγωγικά) ή παροιμία ή ρητό.

Τα **εισαγωγικά** (" ") χρησιμοποιούνται:

- α) όταν θέλουμε να γράψουμε τα λόγια ενός προσώπου ακριβώς έτσι όπως τα είπε.
πχ: *Ο Παύλος είπε: "Έκανα όλα μου τα μαθήματα".*
- β) όταν θέλουμε να παραθέσουμε λέξεις ή φράσεις που χρησιμοποιούνται σπάνια ή μεταφορικά, ή διάφορες εκφράσεις, παροιμίες, γνωμικά.
πχ: *"Τα πήρε στο κρανίο" μ' αυτά που άκουγε.*
- γ) σε τίτλους βιβλίων, περιοδικών, εφημερίδων, έργων κ.λπ.
πχ: *"Ο μικρός πρίγκιπας" είναι ένα εξαιρετικό βιβλίο.*
Διάβασα χτες στην "Ελευθεροτυπία" ένα ενδιαφέρον άρθρο.

Ο υπερθετικός βαθμός των επιθέτων

Οι βαθμοί του επιθέτου είναι τρεις: ο **θετικός**, ο **συγκριτικός** και ο **υπερθετικός**. Ο συγκριτικός και ο υπερθετικός βαθμός ενός επιθέτου ονομάζονται παραθετικά του επιθέτου.

Ο **υπερθετικός** μπορεί να σχηματιστεί με δύο τρόπους: μονολεκτικά (δηλαδή με μία λέξη) ή περιφραστικά (δηλαδή με περισσότερες από μια λέξεις)

Μονολεκτικά: Προσθέτουμε στο θέμα του θετικού βαθμού τις καταλήξεις:

-ότατος, -ότατη, -ότατο (στα επίθετα σε **-ος**)

πχ: *ωραιότατος, ωραιότατη, ωραιότατο*
φρεσκότατος, φρεσκότατη, φρεσκότατο

-ύτατος, -ύτατη, -ύτατο (στα επίθετα σε **-ύς**)

πχ: *βαρύτερος, βαρύτερη, βαρύτερα*
φαρδύτατος, φαρδύτατη, φαρδύτατο

-έστατος, έστατη, -έστατο (στα επίθετα σε **-ης**)

πχ: *υγιέστατος, υγιέστατη, υγιέστατο*
επιεικέστατος, επιεικέστατη, επιεικέστατο

Περιφραστικά: Βάζουμε το άρθρο **ο, η, το** μπροστά από το μονολεκτικό ή περιφραστικό συγκριτικό.

πχ: *ο μικρότερος ή ο πιο μικρός*
οι ζωηρότερες ή πιο ζωηρές

Άρα έχουμε **τρεις τύπους** υπερθετικού βαθμού:

Θετικός	Υπερθετικός		
	Μονολεκτικά	Περιφραστικά	
φρέσκος	φρεσκότατος	ο φρεσκότερος	ο πιο φρέσκος
εύκολη	ευκολότατη	η ευκολότερη	η πιο εύκολη

Ενότητα 11η: «Όλοι μια αγκαλιά»

Αριθμητικά επίθετα: απόλυτα και τακτικά.....	44
Αντίθετες λέξεις.....	15
Σύνθετες λέξεις.....	16
Αρκτικόλεξα.....	27
Επαυξημένες προτάσεις.....	33

Αριθμητικά Επίθετα

Τα επίθετα που φανερώνουν αριθμούς λέγονται **αριθμητικά**. Τα αριθμητικά επίθετα ανάλογα με τη σημασία τους χωρίζονται σε **απόλυτα** και **τακτικά** αριθμητικά.

Απόλυτα Αριθμητικά

Τα απόλυτα αριθμητικά **φανερώνουν ένα συγκεκριμένο πλήθος** από πρόσωπα, ζώα ή πράγματα. *πχ: δύο γάτες, επτά μολύβια, δεκατρία τετράδια*

Τακτικά Αριθμητικά

Τα τακτικά αριθμητικά επίθετα **φανερώνουν τη σειρά**, δηλαδή τη θέση που έχει το ουσιαστικό για το οποίο γίνεται λόγος.

*πχ: Ο Γιάννης ήρθε **πρώτος** στον αγώνα στίβου.*

*Το βιβλίο που ψάχνεις είναι στο **τρίτο** ράφι.*

*Μένω στον **πέμπτο** όροφο της πολυκατοικίας.*

Πίνακας απόλυτων και τακτικών αριθμητικών

Αριθμοί	Απόλυτα Αριθμητικά	Τακτικά Αριθμητικά
1	ένας, μία (μια), ένα	πρώτος, -η, -ο
2	δύο	δεύτερος, -η, -ο
3	τρία	τρίτος, -η, -ο
4	τέσσερις, τέσσερα	τέταρτος, -η, -ο
5	πέντε	πέμπτος, -η, -ο
6	έξι	έκτος, -η, -ο
7	εφτά, (επτά)	έβδομος, -η, -ο
8	οχτώ (οκτώ)	όγδοος, -η, -ο
9	εννέα, εννιά	ένατος, -η, -ο
10	δέκα	δέκατος, -η, -ο
11	έντεκα	ενδέκατος, -η, -ο / εντέκατος, -η, -ο
12	δώδεκα	δωδέκατος, -η, -ο

13	δεκατρείς, δεκατρία	δέκατος τρίτος, -η, -ο
14	δεκατέσσερις, δεκατέσσερα	δέκατος τέταρτος, -η, -ο
15	δεκαπέντε	δέκατος πέμπτος, -η, -ο
16	δεκαέξι (δεκάξι)	δέκατος έκτος, -η, -ο
17	δεκαεφτά (δεκαεπτά)	δέκατος έβδομος, -η, -ο
18	δεκαοχτώ (δεκαοκτώ)	δέκατος όγδοος, -η, -ο
19	δεκαεννέα (δεκαεννιά)	δέκατος ένατος, -η, -ο
20	είκοσι	εικοστός, -ή, -ό
21	είκοσι ένας, είκοσι μία, είκοσι ένα	εικοστός πρώτος, -η, -ο
22	είκοσι δύο	εικοστός δεύτερος, -η, -ο
30	τριάντα	τριακοστός, -ή, -ό
40	σαράντα	τεσσαρακοστός, -ή, -ό
50	πενήντα	πεντηκοστός, -ή, -ό
60	εξήντα	εξηκοστός, -ή, -ό
70	εβδομήντα	εβδομηκοστός, -ή, -ό
80	ογδόντα	ογδοηκοστός, -ή, -ό
90	ενενήντα	ενενηκοστός, -ή, -ό
100	εκατό	εκατοστός, -ή, -ό
101	εκατόν ένα, εκατό μία, εκατόν ένα	εκατοστός πρώτος, -η, -ο
102	εκατό δύο	εκατοστός δεύτερος, -η, -ο
200	διακόσιοι, -ες, -α	διακοσιοστός, -ή, -ό
300	τριακόσιοι, -ες, -α	τριακοσιοστός, -ή, -ό
400	τετρακόσιοι, -ες, -α	τετρακοσιοστός, -ή, -ό
500	πεντακόσιοι, -ες, -α	πεντακοσιοστός, -ή, -ό
600	εξακόσιοι, -ες, -α	εξακοσιοστός, -ή, -ό
700	εφτακόσιοι, -ες, -α	εφτακοσιοστός, -ή, -ό
800	οχτακόσιοι, -ες, -α	οχτακοσιοστός, -ή, -ό
900	εννιακόσιοι, -ες, -α	εννιακοσιοστός, -ή, -ό
1.000	χίλιοι, χίλιες, χίλια	χιλιοστός, -ή, -ό
2.000	δύο χιλιάδες	δισχιλιοστός, -ή, -ό

Προσοχή:

- ✓ Τα απόλυτα αριθμητικά από το 13 ως το 19 γράφονται με μία λέξη. πχ: δεκατρία, δεκαέξι
- ✓ Το απόλυτο αριθμητικό εννέα (εννιά) γράφεται με δύο -v-, καθώς και όλες οι λέξεις που περιέχουν μέσα τους ολόκληρη τη λέξη εννέα (εννιά). Πχ: δεκαεννέα, εννιακόσια, εννιακοσιοστός. **Εξαιρούνται και γράφονται με ένα -v- τα αριθμητικά ένατος, ενενήντα, ενενηκοστός.**